

CASE-STUDY ЯК ЗАСІБ ІННОВАЦІЇ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ ДО ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ

CASE-STUDY AS A WAY OF INNOVATION GERMAN-LANGUAGE TRAINING OF FUTURE AGRONOMS TO PROFESSIONALLY-ORIENTED COMMUNICATION

У статті розглядається питання використання методу «case-study» на заняттях із дисципліни «Німецька мова (за професійним спрямуванням)» в аграрних закладах вищої освіти. Метод «case-study» є якісним оновленням класичної методології та розуміється як метод, який передбачає навчання на основі реальних професійних ситуацій. Він вдало поєднує теорію та практику, що дає можливість студентам творчо використовувати знання з фахових дисциплін на заняттях із німецької мови. Метод орієнтований не на здобуття знань, а на формування професійних навичок. Зазначено, що метод розвиває кваліфікаційні характеристики студентів, а саме: здатність аналізувати та діагностувати проблеми, сприймати й оцінювати інформацію, знаходити відповіді на поставлені питання, спираючись на конкретні умови, наявність фактичної інформації та власний досвід. Крім того, метод включає в себе більш прості методи навчання, такі як моделювання, системний аналіз, проблемний метод, ігрові методи. Було наведено класифікацію кейсів, за якою кейси поділяються на структуровані (highly structured), маленькі (short vignettes), великі неструктуровані (long unstructured cases) і першовідкривальські (ground breaking cases). При доборі кейсів використовують лише автентичний матеріал, який дає можливість організувати на його основі комунікативні види діяльності. Також при доборі матеріалу враховуються вікові, особисті та професійні інтереси студентів. Зазначено, що метод передбачає доволі високий рівень мовної підготовки в усіх видах мовленнєвої діяльності (говорінні, читанні, письмі й аудіюванні). Запропоновано алгоритм роботи з цим методом, що складається з трьох етапів – Pre-activity, While-activity та Post-activity. Зазначені особливості роботи викладача на кожному етапі. Аналіз теоретичних і практичних досліджень доводить, що метод «case-study» є придатним для навчання студентів спеціальності 201 «Агрономія».

Ключові слова: метод «case-study», німецька мова, спілкування, мовна підготовка, професійно орієнтований підхід.

The article considers the issue of the use of the method "case-study" at the lessons of the discipline "German for professional purpose" in agrarian institutions of higher education. The case-study method is a qualitative update of the classical methodology and is understood as a method that includes the learning based on real professional situations. It combines the theory and the practice that gives students the opportunity to use constructively the knowledge from professional disciplines at the German lessons. The method is focused not on the knowledge acquisition, but on the formation of professional skills. It was noted that the method develops students' qualification characteristics, namely: the ability to analyze and diagnose problems, to accept and evaluate the information, to find answers to the questions raised, based on specific conditions, availability of factual information and own experience. In addition, the method includes more simple teaching methods, such as modeling, system analysis, problem method, game methods. Cases were classified, according to which cases are divided into highly structured, short vignettes, long unstructured cases and ground breaking cases. In the selection of cases we use only the authentic material that gives the opportunity to organize on its basis the communicative activities. Also, the selection of material takes into account the age, personal and professional student hobbies. It was noted that the method assumes a rather high level of language training in all types of speech production (speaking, reading, writing and listening). An algorithm for working with this method is proposed that consists of three stages – Pre-activity, While-activity and Post-activity. Features of the teacher's activity are considered at each stage. Analysis of theoretical and practical researches demonstrates that the method "case-study" is suitable for teaching students of the specialty 201 "Agronomy".

Key words: method "case-study", German, communication, language training, professionally oriented approach.

УДК 378.147811.111
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.2-38>

Пахомова Т.О.,
докт. пед. наук,
професор
кафедри англійської філології
Запорізького національного
університету

Піддубцева О.І.,
аспірантка
кафедри англійської філології
Запорізького національного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах сучасних соціально-економічних змін дисципліна «Німецька мова (за професійним спрямуванням)» в аграрному виші є однією з важливих складових частин професійної освіти, що забезпечує відповідність студентів спеціальності 201 «Агрономія» соціальному замовленню. Дисципліна належить до циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки та зорієнтована на формування німецькомовної комунікативної компетентності, яка є частиною професійної компетентності фахівця-агронома. У зв'язку з цим сучасна методика викладання іноземних мов має постійно

розширювати список методів для навчання іноземних мов за професійним спрямуванням, щоб викладачі були спроможні задовольнити потреби сучасного суспільства у висококваліфікованих фахівцях зі знанням щонайменше однієї європейської мови, зокрема німецької. Вибір проблеми зумовлений, по-перше, тим, що сучасний освітній процес потребує нових засобів навчання іноземної мови, а по-друге, метод «case-study» залишається недостатньо вивченим у контексті німецькомовної підготовки в аграрних закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливість підвищення ефективності навчання

шляхом використання методу «case-study» в освітньому процесі описано у працях П. Редько, О. Сидоренко, Ю. Сурміна, П. Шеремета, В. Чуба. Доцільність використання цього методу в процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням обґрунтовано в наукових розвідках О. Бігич, В. Ігнатенко, Н. Майєр, С. Ніколаєвої, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Ярошенко.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на появу великої кількості праць, присвячених дослідженню інноваційних методик навчання професійно орієнтованому спілкуванню, метод «case-study» залишається недостатньо дослідженим у контексті навчання професійно орієнтованому німецькомовному спілкуванню студентів аграрних закладів вищої освіти.

Мета статті – описати інноваційний метод «case-study» в контексті німецькомовної професійно орієнтованої підготовки в аграрному виші, зазначити особливості цього методу та представити етапи його використання на занятті.

Виклад основного матеріалу. Кейс-стаді є методом посткласичної методології викладання. Він суперечить класичній методології, протилежний до неї й однозначно є результатом якісного оновлення освітньої класики. Р. Йен, відомий англійський дослідник, трактує метод «case-study» як «стратегію емпіричного дослідження вивчення деякого феномену в його реальному існуючому контексті, коли межі між феноменом і контекстом не є чіткими і коли використовується множина різнопланових джерел інформації» [6]. Л. Лин визначає case-study як «розповідь, що ґрунтується на реальних подіях і вимагає уважного вивчення й аналізу з боку студентів з метою виявлення частин проблеми та колективної розробки стратегій її подолання й подальшого вибору й обґрунтування прийнятого рішення» [7]. На думку Ю. Дегтярьової, метод «case-study» направлений не скільки на засвоєння конкретних знань або умінь, скільки на розвиток загального інтелектуального і комунікативного потенціалу студента і викладача. Крім того, дослідниця підкреслює той факт, що метод «case-study» дає студентам можливість творчо застосувати вивчений мовний матеріал на базі своїх фахових знань. Слід також зазначити, що метод має значний педагогічний ефект, оскільки розвиває такі кваліфікаційні характеристики особистості, як здатність до аналізу і діагностики проблем, вміння чітко формулювати та висловлювати свою позицію спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію, яка надходить у вербальній і невербальній формах. Т. Пащенко вважає: «Сутність кейс-технології полягає у використанні конкретних ситуацій для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень із певного розділу дисципліни. Ефективність методу

в тому, що він достатньо легко може бути поєднаний з іншими методами навчання, тобто кейс-метод дасть змогу доповнити арсенал методичних прийомів» [4, с. 96]. Ю. Дегтярьова відносить до більш простих методів пізнання, що інтегровані до методу «case-study», моделювання, системний аналіз, проблемний метод, ігрові методи тощо. Слід зазначити, що жодному методу навчання не властива така технологічна сприйнятливості до всього нового, як методу «case-study».

На думку Ю. Сурміна, метод «case-study» має ряд дидактичних особливостей, що відрізняють його від інших методів навчання. По-перше, «case-study» – це специфічний різновид дослідницької аналітичної технології, яка поєднує в собі операції дослідницького й аналітичного характеру. По-друге, «case-study» виступає як технологія колективного навчання, найважливішими складовими частинами якої є робота в підгрупах і взаємний обмін інформацією. По-третє, «case-study» у навчанні можна розглядати як синергетичну технологію, суть якої полягає у підготовці процедур занурення групи в ситуацію, формуванні ефектів збільшення знання, обміну відкриттями тощо. По-четверте, «case-study» інтегрує в собі технології розвивального навчання: процедури індивідуального, групового й колективного розвитку та формування різноманітних особистісних якостей студентів. По-п'яте, «case-study» виступає як специфічний різновид проектної технології. У звичайній навчальній проектній технології відбувається процес вирішення проблеми за допомогою спільної діяльності студентів, тоді як у «case-study» відбувається формулювання проблеми та шляхів її вирішення на основі кейса, який виступає одночасно у вигляді технічного завдання та джерела інформації для усвідомлення варіантів ефективних дій. По-шосте, орієнтація на успіх виступає однією з головних рушійних сил методу, що сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації, набуттю пізнавальної активності учасників [5].

У метода «case-study» відсутній недолік, пов'язаний із сухістю, сенсорним голодом, браком відчуттів і емоцій, характерним для традиційного навчання. Сенсорно-емоційне забарвлення навчального процесу значно полегшує його, знижує інформаційні навантаження, спонукає до творчості, сприяє всебічному розвитку особистості. Крім того, цей метод розв'язує ще одну проблему освіти – це співвідношення теорії й практики на користь практики, яка органічно вплітається в навчальний процес. Метод формує у студентів складні навички роботи з інформацією, в разі його використання здійснюється пошук необхідних знань в інформаційному полі, часто у формі своєрідного повторного власного відкриття знань для себе за допомогою самостійної переробки вихідної інформації, її аналізу, синтезу та інших

перетворень. Під час такої самостійної переробки інформації студент виробляє навички формулювати проблеми, її окремі складники, ставити запитання, давати на них відповіді; по суті готувати виступи і доповіді, формулювати і висловлювати свою думку, проводити презентації.

Аналіз наукової літератури та практичний досвід колег, що застосовували цей метод у викладацькій діяльності зі студентами різних курсів і спеціальностей, дає змогу виділити ряд переваг цього методу, а саме:

- розвиває у студентів здатність діяти активно та результативно у нестандартних професійних ситуаціях;
- дозволяє швидко розвивати та модернізувати знання, що особливо потрібно при навчанні дорослих;
- можна використовувати в органічному поєднанні з іншими технологіями навчання, зокрема із традиційними, оскільки вони закладають у студентів обов'язкове, нормативне знання;
- вчить пошуку й використанню знань в умовах динамічної ситуації, розвиваючи гнучкість і діалектичність мислення;
- є придатним для навчання студентів більшості спеціальностей, включаючи спеціальність 201 «Агрономія».

Для використання методу «case-study» велике значення має рівень мовної підготовки студентів, оскільки він вимагає володіння на доволі високому рівні трьома аспектами мови (фонетикою, лексикою, граматику) і всіма видами мовленнєвої діяльності (читанням, говорінням, аудіюванням і письмом). Крім того, Н. Волкова наголошує, що, аби застосування методу «case-study» було максимально ефективним, при доборі матеріалу потрібно враховувати спеціальні, професійні, вікові та інші інтереси студентів [1]. Це дозволяє учасникам обговорювати цілий спектр питань і, таким чином, підтримувати інтерес усіх членів групи.

Сьогодні існує безліч класифікацій кейсів, в нашому дослідженні ми дотримуємося класифікації кейсів, наведеної В. Давиденко та Н. Федяніним, котрі добре знайомі із зарубіжним досвідом використання кейсів:

- структуровані кейси (highly structured), у яких міститься мінімальна кількість додаткової інформації; при роботі з ними студент повинен застосувати певну модель або формулу;
- маленькі нариси (short vignettes), що містять зазвичай від однієї до десяти сторінок тексту й одну-дві сторінки додатків; вони знайомлять тільки з ключовими поняттями, і при їх аналізі студент повинен спиратися ще й на власні знання;
- великі неструктуровані кейси (long unstructured cases) обсягом до 50 сторінок – інформація в них дається дуже докладна, в т. ч. й

абсолютно непотрібна; найнеобхідніші відомості, навпаки, можуть бути відсутні; студент повинен розпізнати такі «каверзи» та знайти вихід із ситуації;

– першовідкривательські кейси (ground breaking cases), при вирішенні яких від студентів вимагається не тільки застосувати вже засвоєні теоретичні знання і практичні навички, а й запропонувати щось нове. Студенти та викладач виступають у ролі дослідників [2].

При доборі матеріалу до вище зазначених кейсів потрібно керуватися певними критеріями відбору. На думку Н. Волкової, одним із таких є ступінь проблемності тексту. Перевага повинна бути віддана кейсам, що дозволяють легко залучати студентів до обговорення. Починати можна з невеликих за обсягом і нескладних ситуацій [1].

Під час підготовки майбутніх агрономів до професійно орієнтованого спілкування як кейси ми використовуємо автентичні тексти з описом проблем, що реально трапилися на різних фермерських господарствах. Вони містять інформацію, яку студенти-агрономи повинні проаналізувати виключно німецькою мовою, використовуючи комплекс знань із фахових дисциплін та особистий досвід, потім на основі цього аналізу знайти шлях вирішення проблеми й обґрунтувати його. Особливістю такої роботи є те, що немає заздалегідь відомого «правильного» способу аналізу ситуації та однієї правильної відповіді. Аналіз ситуації, яка є в кейсі, дозволяє студентам побачити себе в ролі агронома, набути мінімальний досвід пошуку професійно доцільних рішень із позиції німецькомовної комунікативної компетентності, що у подальшому професійному житті допоможе оперативно й обґрунтовано орієнтуватися в подібних реальних ситуаціях.

Джерелом матеріалів для кейсів слугують реальні ситуації з життя агрономів, електронні фахові видання в мережі Інтернет (Agrarheute, Hofheld, Technikbörse, Gemüse, AgraJo) або засоби масової інформації (телебачення – Deutsche Welle, преса – Der Spiegel, Die Zeit, Süddeutsche Zeitung, Die Welt). Інформація з кейсу може бути презентована по-різному – у друкованому вигляді або на електронних носіях. Останнім часом дедалі популярнішим стає мультимедійне представлення кейсів. Використання в тексті кейсу фотографій, діаграм, таблиць і відеороликів робить його більш наочним і цікавішим для студентів. Будь-який текст для кейсу проходить через методичну обробку, яка повинна створити творчу й одночасно цілеспрямовану, керовану атмосферу в процесі обговорення. Це і є одним із головних завдань викладача.

Проаналізувавши велику кількість праць, присвячених роботі з методом «case-study», ми пропонуємо на заняттях із дисципліни «Німецька мова (за професійним спрямуванням)»

зі студентами агрономічного факультету дотримуватись такого алгоритму навчання:

1. Pre-activity або етап створення умов мотивації. На аудиторному занятті під час роботи над текстом кейсу студенти спершу отримують установку у вигляді умов, у яких вони мають вирішити конкретні завдання, потім розподіляють ролі та моделюють ситуацію. На початку заняття виявляються базові знання студентів стосовно матеріалу кейсу та їхня зацікавленість в обговоренні. Викладач повинен виділити слова, фрази та структури, незнання яких може стати причиною неправильного розуміння змісту кейсу студентами. Опрацювання таких слів і структур допоможе правильно зрозуміти зміст всього кейсу.

2. While-activity або етап формування комунікативної компетентності. На цьому етапі відбувається робота над комунікативною ситуацією, студентів ставлять у такі умови, за яких для вирішення певної проблеми їм потрібно чітко аргументувати свою позицію та взяти участь в обговоренні. Відбувається спонтанний мовленнєвий акт – обговорення проблем професійного або квазіпрофесійного характеру та знаходження виходу із ситуацій, запропонованих для дискусії. Процес обговорення може бути організований у малих групах або індивідуально. Кожна група готує відповіді на запитання протягом певного часу, зіставляє індивідуальні відповіді, доопрацьовує їх і виробляє єдину позицію щодо вирішення проблеми. Кейси потрібно укладати так, щоб рішення груп не збігалися. Викладач організовує і направляє загальну дискусію. Також він записує типові граматичні, фонетичні та інтонаційні помилки студентів, щоб потім звернути на них увагу на наступному етапі. На цьому етапі дуже важливо контролювати рівень зацікавленості та залучення кожного студента у дискусію та дотримання баласту виступу. Корисно робити аванси мовчазним учасникам, стимулюючи їх висловлювати свої погляди, та контролювати поведінку лідерів, даючи їм можливість навчитися поважати та цінувати думки інших співрозмовників [5, с. 179].

3. Post-activity, або етап аналізу та рефлексії. Основне завдання цього етапу – виявити навчальні результати роботи з кейсом. Крім того, на цьому етапі аналізується ефективність організації заняття, обговорюються проблеми спільної діяльності, ставляться завдання для подальшої роботи. Викладач завершує дискусію, аналізує процес обговорення кейсу і роботу всіх груп, коментує дійсний розвиток подій, підводить підсумки. Науковці доводять, що використання тільки одного способу завершення заняття знижує інтерес до

нього. Тому доцільним є завершення обговорення різними способами, а саме: стисле резюме, постановка додаткових запитань, надання нової інформації або узагальнення та підведення підсумків студентами [1].

Висновки. Отже, проаналізувавши наукову літературу з проблеми дослідження, ми дійшли висновку, що метод «case-study» – це метод, який передбачає навчання на основі реальних професійних ситуацій. Значні функціональні можливості цього методу дають можливість для активізації навчання німецькомовному професійно орієнтованому спілкуванню майбутніх агрономів, а також реалізації їх творчого потенціалу. Метод має ряд особливостей, а саме: легко поєднується з іншими технологіями навчання, зокрема із традиційними; вчить працювати у групі для взаємного обміну інформацією; швидко модернізує та розвиває знання не тільки з німецької мови, але й із фахових дисциплін; сприяє формуванню стійкої мотивації та набуттю пізнавальної активності студентів; у цього методу відсутній брак відчуттів та емоцій; він потребує від студентів достатнього рівня мовної підготовки. Крім того, у дослідженні запропоновано алгоритм роботи з цим методом, що складається із трьох етапів – Pre-activity, While-activity та Post-activity. Подальшого дослідження потребує ефективність застосування методу «case-study» в навчанні студентів-агрономів німецькомовному професійно орієнтованому спілкуванню.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волкова Н.П. Ситуаційна технологія як засіб підготовки фахівців у вищому закладі освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2011. № 20 (73). С. 347–355.
2. Давиденко В., Федянин Н. Чем «кейс» отличается от чемовданчика? *Обучение за рубежом*. 2000. № 7. С. 52–55.
3. Дегтярьова Ю.В. Підвищення ефективності навчання іноземних мов з використанням кейс-методів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. Київ, 2010. № 17. С. 40–47.
4. Пащенко Т.М. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка*. 2015. № 8. С. 94–99.
5. Сурмин Ю.П. Ситуаційний аналіз, или анатомія кейс-метода. Київ, 2002. 286 с.
6. Jin R.K. *Case Study Research: Design and Methods*. Newbury Park (CA): Sage, 1989. 312 p.
7. Lynn L.E. *Teaching and Learning with Cases. A guidebook*. Chatham House Publishers, Seven Bridges Press, LLC, 1999. 176 p.